

Общото и различното във Великденския празничен цикъл

представи на 13 април документалната изложба „Великден в България, Чехия и Словакия“, организирана от Българския културен институт в Прага, в партньорство с Регионалния етнографски музей – Пловдив и „Сдружение на чехи, словаци и приятели – Пловдив“. Събитието бе официално открито в присъствието на доц. д-р Ангел Янков, директор на музея, и г-жа Грозделина Георгиева, куратор на изложбата. Пъстра и многоцветна, експозицията проследява запазените езически обичаи, показва доколко християнството е променило народните вярвания и представи и успя да предизвика интереса на многобройните посетители.

Пролетните ритуали за възраждането на природата, с които е свързана и Великденската обредност, са представени според използваните в тези страни Юлиански и Грегориански календар. В България цикълът включва обичаите от Месни и Сирни Заговезни, маскарадните игри, конския Великден – Тодоровден, Лазаруване и Върбница, т.е. седемте недели на поста. А в Чехия и Словакия постът започва с Пепеляна сряда и продължава шест недели до Възкресение, като са отразени всички народни обичаи през това време. При тази съпоставка ясно се очертават обредите, свързани със земеделските жертви, които са общи за трите страни. С древни корени е и лазаруването – един обред на инициация за девойките. Изложбата представя богатата обредност около самото Възкресение и различните обичаи, които има всяка от страните. Любителите на красивите писани яйца имаха възможност да научат колко различни техники се използват за украсата им, за традициите, запазени от Средновековието до днес, както и за новите иновативни подходи, използвани в настоящето. Българските Великденски яйца бяха представени чрез велинградската традиция в тази област – при нея се използва специален инструмент – писалка, пчелен восък и боя. Типичното велинградско яйце е червено, нашарено с бели орнаменти. Най-характерното е това, че яйцето трябва да бъде изрисувано открай докрай, да няма празно кътче, яйцето да няма начало и край. Много често се използват геометрични или флорални елемен-

доц. д-р Ангел Янков, Галина Тодорова, Грозделина Георгиева, Итка Троянова

ти. Яйцето се разделя на две, четири, шест, осем или дванадесет равни части, кой както реши, и всяка част се запълва с орнаменти – листенца, пъпчици, цветенца.

В изказването си доц. д-р Ангел Янков изтъкна: „Изложбата представя не самия празник, а целия празничен цикъл, който е около 100 дни. Обичаите са много богати – някъде те съвпадат и по дни в различните страни, другаде са по различно време, но символно са много близки помежду си“. Доц. Янков обясни и причините, поради които празникът се пада по различно време в православния и католическия свят, но понякога се случва да се празнува на една и съща дата.

Г-жа Грозделина Георгиева обясни, че изложбата е направена по седмици – какво се случва всяка седмица от празничния цикъл в България, Чехия и Словакия и се оказва, че въпреки наложените впоследствие християнски традиции, нещата са много еднакви и славянските народи наистина са близки помежду си. „Искам само да наблегна на някои съществени разли-

ки, касаещи самия Великден, продължи кураторът на изложбата – в България, когато настъпи този празничен ден, всеки трябва да е подготвил боядисаните яйца и всяко дете трябва да е белязано с първото червено яйце по челото и бузите за здраве и благоденствие. Изложбата показва различните обредни хлябове, които се правят по време на целия Великденски цикъл, както и поверията – и в трите страни през този период има страх и пазене на къщата от мамници и бродници-магьосници“.

Всеки, дошъл на събитието, със сигурност е намерил нещо ново и интересно в експозицията „Великден в България, Чехия и Словакия“, което да отнесе със себе си. Многобройни бяха неформалните разговори между българи и чехи, които споделяха впечатления, разясняваха си видяно, уточняваха и си тръгнаха обогатени с нови знания за културата и народните обичаи на близки в развитието си държави от Средновековието, които след приемане на християнството, тръгват по различен път. ♦